

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๘

โดย ชักกลอน ๕๗ 27

๒๕ ๓๖๖

“ชงโคตะโกตะขบหว่า ต้นตุมกาฟากลง
ชอบกลต้นมหาหงส์ มะเดื่อดกลูกนมแมวฯ”

วรรณคดี : ภาพยี่ห้อโคลง “นิราศธารทองแดง”

พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์(เจ้าฟ้ากุ้ง)

ต้นตะขบ กาลำขาน Malayan Cherry
West Indian Cherry, Jam tree, Calabura
นามลาติน Muntingia calabura

ไม้สูงค่า แต่ดี้อยราคา หาง่ายลิ่ง

ถิ่นกำเนิด อเมริกากลาง อเมริกาใต้
หมากตะโก้เสะ, เพียนหม่า, ตากบ บ้าง

มีทั่วไทย หลายหลากชื่อ ตะขบฝรั่ง,
ครบฝรั่ง ยังเรียกอยู่ สุราษฎร์ธานี

ต้นตะขบ ดอกสีขาว ผลสีแดง
ผลทรงกลม ผิวบาง ทั้งหวานดี

กิ่งกวางแพ่ง แฉ่งอยู่วงศ์ Tilaceae
กินทั้งปี ปรึสรรพคุณ สมนไพร

รสหวานหอม กล่อมเกลา เข้าชาติ
ช่วยดูดซับ ขับคอเลสเตอรอล กร่อนลำไส้

ขับระดู ของสตรี ปวดเศียรทนาย
ให้เค็ลือนไป คลายเกร็ง มะเร็งเค็ลือน

ทานเป็นยา ระบาย ไล่เสมหะ
ดับอักลีบ เก็บกวาด พยาธิไล่เค็ลือน

ข้างตานขโมย โภยพะงะ ผละคลายเค็ลือน
เหงื่อขับเค็ลือน เค็ลือนไหลคละอง สมนองแรง

เป็นอาหาร ของนก สัตว์บกชอบ
ปรุงเป็นแยม แยมเป็นไวน์ ไตร้ลแรง

ปลูกตามขอบ ขลุดา ปลาอี้มแฉ่ง
ราคาใ้แพง แกร่งคุณค่า หน้าอัศจรรย์

ลิตีตย์พันธ์ ธรรมลิตีตย์

ยังหลงไปฝันหวานหลายสิบปี

บ้านฉันมีตะขบต้นไม้ใหญ่

แพ้กิ่งก้านได้ร่มเงาเราตริ่งใจ

มีลูกให้เหล่านกกาเอาตั๊กกิ้ง

เคยไปเก็บลูกตะขบเอามาเล่น

ผสมติเป็นอาหารได้ตั้งใจถวิล

ขายข้าวแกงขายขนมผสมตั้งสินดี

คนซื้อก็กินใจกระตาสลาดเป็นลต่างค์

มาบัดนี้ที่บ้านไม่มีตะขบ

แต่เมื่อทบทอนคความหลังยังกระต่าง

ยามใดที่เห็นตะขบอยู่ริมทาง

มิได้รังลิมเรื่อเง่าตั้งเล่ามา

อุไรรัตน์ ภาดกานนท์

ตอนเด็กเด็กชอบไปเก็บลูกตะขบ
เอามาขบกินได้แถมขบว่า
หวานอร่อยลูกกลมแดงแย่งนกมา
เรียกกันว่าลูกขบพบในป่า

สมัยนี้ลูกขบป่าหายาก
ที่มีมากตะขบฝรั่งยังพอหา
แดงดูก็ใสดูก็ไม่ใหญ่พอตีนา
ก็เรียกว่าลูกขบพบในมือเอง

ต้นตะขบไม้ทรงพุ่มมีใบเดี่ยว
ลูกสดเขียวยามสุกสีแดงแดงมะเร็อง
ดอกสีขาวเขียวสีขาวเกสรเหลือง
รสออกฝืดองหนกชอบกินบินไปมา

ตะขบเอ๋ยใครได้พบตะขบเจ้า
เอากไปหาตะขบป่าทุกเวลา
พะวงเผ้าคิดถึงคะนึ่งหา
ใครเล่าหนาเก็บตะขบไปขบกิน

ชอบใจนะเอาไก่ที่ออกใบ
เราก็เคยออกของเพื่อนเป็นอาจันต์
อันดีใจไม่ตำหนิไม่ตีฉิ่ง
แคบนิ้วนี้ใจทั้งบทยอดบเอย

จตุพร สุวรรณปากแพรง

เรืองตะขบ จบแล้วหนา อย่าได้พบ
กลอนเรืองกบ จบไม่สวย ม้วยแม่ฉัน
ให้ปวดหัว มัวตา เทาบบ้านนั้น
สถิตย์พันธ์ นั้นหัวเรือ งอหายเลย

ส่งมาเถิด เรืองโตนั้น ฉันได้หมด
ใจไปปด มดเท็จหนาขอ ขอเอื้อนเอื้อย
ขออย่างเดียว ฉันเสียอนี้ ไม่ดีเลย
สหายเอ๋ย คำลงท้าย ตรองให้ที

คำลงท้าย ให้แม่กบ สลบแน่
กำไม้แบ แม่กตดู หดหู่นี้
แม่กกนั้น เสน่สนแม่ปะ นั้นแหละดี
แม่เกอนี้ มีมาให้ ตายแน่จน

ทยอกเข้าเส้น ให้ฉันหนา เพื่อนยาเอ๋ย
ส่งมาเลย ไม่เคยย่าน(กลัด) อาจารย์สอ
ผ่านเรืองยาก ลำบากไซริ ไม่มัวยมรณ
ได้ตัดอน ลุดทำงนั้น ักนทุกคน

...

ข้างเป็นภาพ เลื่อนรางแล้ว เจ้าตะขบ
ยกมือตบ หน้าผาก ลักบ้านใหญ่
อยู่บ้านนอก ตรึงนั่นหน่อ ข๑๑วัย
ตะขบไซ้ไร ไม่ขาบตั้ง ตรึงใจนั้น

พยายาม นึกตรึงตร๑๑ สมองทิ่ม
มันเข็๑งขี้ม ไมขี้มขั๑บ ไม่รับนั้น
นึกไม่๑๑ก บ๑ก ไม่๑๑ก ทุกข๑มาพลัน
สติ๑ยพัน๑ ทาน๑ตั้งหน๑ กั๑ทำไป

ไม่เป็นไร ใจ๑ตั้งทำ๑ ข๑๑ผู้๑หน๑๑ย
อัน๑ค๑๑ยค๑๑ย อ๑าน๑ตุ พ๑๑รู้๑ได้
ข๑๑ตั้ง๑หลัก พัก ใหญ่๑หน๑๑ ร๑๑ข๑๑ไย
เอ๑าร๑ิบไป ใ๑ให้๑เร๑ี๑รี๑ ดี๑แน๑น๑น

แอบเห๑ล๑ม๑๑ ข๑๑๑jatuporn ๑ย๑าค๑๑น๑หน๑๑
อัน๑ล๑๑ก๑๑๑ ข๑๑น๑๑๑๑น๑๑ ๑๑๑๑ใจ๑๑ล๑๑น
เอ๑ามา๑เล๑ริ๑ม เ๑๑ม๑๑๑ หน๑๑๑บ๑๑ก๑๑๑
เฉ๑พา๑๑๑๑น ๑๑ี๑เ๑รา๑๑น๑๑ อัน๑แ๑๑มา

“ตอนเด็กเด็ก ชอบไปเก็บ ลูกตะขบ”(จตุพร)

มาแอบหลบ ครูกินหน้อย ครัวขยחה
เกรงครูเห็น ประเด็นเกิด เลยเถิดนา
กลัวครูตำ ว่าเอาหน้ มั่นหน้าอาย

“สมัยนี้ ลูกขบป่า หากินยาก”(จตุพร)

แล่นล่าบาก ยากยิ่ง มีงูสหาย
อยู่บ้านป่า อย่างคิดว่า ทาสบาย
มันไม่จ่าย ใจโล่งตลอด บอกเพื่อนที่

ขอขอบคุณ jatuporn นักกลอนใหม่
ฉันนี้ไซ้ ได้แอบหนอ ขอลอกนี้
เนื่องด้วยฉัน มีเรื่องต่อน รบกอนที่
ขอใจคดี มีชัย ให้ jatuporn

ขอ ใจโย ไหว้อึ้งนั้น ฉันสั่งแล้ว
ต้องขอแฉด กอนหนา ใจลาก่อน
ยังยึดมั่น สัมพันธ์รัก กับนักกลอน
เอาไว้ต่อน เขื่อนั้น ฉันกลับมา

โกวิท ธีรวิโรจน์

ตะขบใหญ่ ใกล้เคียง เคยพานพบ
ขึ้นเลียบ พุ่มแกว่งไกล ให้หอมหา
เปลือกลำต้น สีเทาเรียบ เปรียบภาวนตา
รู้ใหม่ว่า ยังคะนึ่ง คัดถึงนาง

เคยเคียงข้าง อยู่ใกล้ ได้ตะขบ
เคยได้พบ ได้ปุจฉา ตอนฟ้าสว่าง
เคยขึ้นเคียง ทรรษา ทุกท่าทาง
พบหน้านาง ช่างคมจำ จำรรจนา

ตะขบปลุก ลูกแดงจ้า หน้าสนอม
รสหวานหอม ยังติดตรึง คะนึ่งหา
เก็บตะขบ ให้นำเสนอง เธอไม่มา
รู้ใหม่ว่า ใครท้องมาก อยากเจอะเจอะ

ตะขบโต ต้นใหญ่ ไปนานแล้ว
กิ่งแต่แห้ง ให้ฉันได้ ทำไมเธอ
เฝ้าเธอแล้ว รอเล่า เฝ้าเธอเธอ
ตะขบเธอ บอกเธอหนี คัดถึงสั่ง

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

หน้าบ้านฉัน นั้นตะขบ คาคบใหญ่
กิ่งตะขบ ยัง ไม่หัก เพราะเด็กร้อง

ฉันกับเพื่อน ปีนขึ้นไป เล่นบ่อยๆ
เราต่างคน ต่าง โยนเหรียญ คอยเล่นกัน

ตะขบแผ่ กิ่งก้าน เป็นร่มใหญ่
เก็บลูกหวาน ที่ตกดิน กินทุกอัน

ได้ร่มไม้ เล่นขายของ ครองสุขสันต์
กินไม่ทัน ด้อยลูกหวาน ข้างมากมี

มีนกน้อย คอยมากิน ลูกบนต้น
เราปีนป่าย เหมื่อนต่าง บางขณะ

ลูกที่ห่อน มีหนอนเงา เหมาะทุกที่
ตะขบนี้ คิดถึงอยู่ ไม่รู้ลืม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

แคว้นไม้ไฟ ลางใต้ ต้นตะขบ
เย็นเลงขบ แห่ล่งที่พบ ร่มลิ่งลิ่งลิ่ง
ชิงจ้ำงน้อย ห้อยอยู่ เคียงคู่กัน
ดุจลิ่งลิ่ง วันเยาว์ คราดลิ่งลิ่ง

ดอกพราดขาว บานเต็มกิ่ง ลิ่งลิ่งลิ่ง
ผลพวงน้อย ขมพุก้อย มีอาลเฉย
ปิ่นเก็บลิ่งลิ่ง ลิ่งลิ่งลิ่ง ลิ่งลิ่งลิ่ง
วันวานแคย พึ่งพาเจ้า ให้เหงาคลาย

กาลแปรเปลี่ยน ตะขบน้อย ผลอยกระทบ
มากเคยพบ บัดนี้ ลิ่งลิ่งลิ่ง
ข้างป่าละเมาะ ริมทาง บ้างประปราย
ย่ำเตือนใจ มีมิใด ที่ลิ่งลิ่ง

พบครั้งใด น้อมให้ ใจเรีงว่า
ล้ำคุณค่า สมนไพร ให้คณามลิ่ง
บรรเทาหืด แก้วไข บำรุงกำลัง
ลิ่งลิ่งลิ่ง ให้เนื้อไม้ ไม้ใช้งาน

กุศล คำเพราะ

ตะขบใหญ่หลังบ้านสุพรรณบุรี ได้เป็นถิ่นภกาอยู่อาศัย
 พังนกร์องเริ่งรำขึ้นจำใจ เหม็อนอยู่ในพงป่าอนาธรรม

ทุกทุกเข้ามองตุนกคู่หนึ่ง เดินคลอเคลียหวานซึ้งตรึงใจฉัน
 ลังสู้ก็สู้เคียงคอกล่อกัน เกือบทุกวันแฉฉิตจำติดตา

วันหนึ่งกั๊ดเตี้ยดเหวเลียครอคู่ เหวไปอยู่แห่งไหนให้โทษหา
 หรือถูกใครทำร้ายไม่เมตตา หรือลี้มว่าตรงนี้มีเพื่อนร๑

ตะขบยืนต้นตะคุ่มคุ่มลมฝน นกจะหม่นหมมของเศร้าหรือเปล่าหน๑
 จะคอยวันคู่เขาเคล้าเคลียคล๑ เราเองก็คงดูขใจไปด้วยกัน

บุลิวัดัน สดัดดี

5555 ครูได้ง่วนอะไรอะ
ครูให้ข้อมุลอะอะมากมาย
นักเรียนเอาแต่มโนกันทุกราย
แล้วข้อมุลที่ร้ายมาอะด่าใจ

แต่ที่ใจกันมากก็ถูกแดง
และมีแสงอีกนิดหน่อยค่อยมาให้
นอกนั้นมโนไม่ว่ากันไป
เป็นตะขบจนได้หะครุณา

อันตัวฉันฉันมีประดับการณ
จากลูกหลานและที่เห็นเป็นภาษา
และบางอย่างก็ได้กระทำมา
ก็เลยด่ามโนดีกว่าหน้าพาทิ

และทุกคนก็เคยเห็นเคยกินตะขบ
ก็เลยครบกระบวนมโนตรี
หวังว่าครูได้ง่วนไม่ได้หะครานี้
ก็มโนมันดีทีละแต่่งกลอน

...

ต้นตะขบอบอวลกลิ่นมิรส สีสดองสดร สดร้อนไม่แห้งยหนา
ดูกลีตีดองเหม็นแถมของกาหนดา บรรารถนาจะลุ่มพิตยามนิทรา

ตะขบเจ้าให้รั่มนำขมหนัก พุ่มพร้อมพริกใหญ่ยิ่งดิ่งพฤษภา
ใต้อ้อมเจ้าเรานั่นสุขสันต์ต้นา ยามเดลาตกเย็นเป็นตั้งดอง

รอบต้นเจ้าเราทำเป็นม้านั่ง กลมกลมมั่งเหลี่ยมมั่งตามประสัจค์
อ้อมวงก้นกินเหล้าเคล่าอนงค์ ยามด่ำดองกึ่งแล้วหลับพับคา ไป

ตะขบนี้เอยกลอยใจของเด็กเด็ก ตอนเล็กเล็กพ่ออ้อมชูตุ่มไหน
มีลูกแดงแผลงอยู่ใต้บังใบ พ่อเก็บให้ได้มากินลิ้นละมุน

เดี่ยวนี่เราเอให้ ได้มีหลาน ละได้พานพาอ้อมไปให้ไออุ่น
และชวนไปหาตะขบเจ้าเอามาคุน ในปากอ้อมลิ้มละมัยคล้ำเราเจเอ

ตะขบเจ้าเขาเอมาลย์มาพานพบ ร้องเร้ารบให้เก็บเอากับเราเล่มเอ
ทุกทุกครั้งที่พบเจ้าและได้เจเอ เจ้าจะร้องเออตะขบเออเฮ้อติดใจ

อาพนท์ สิริวิสูตร

เคยตามติดเป็นลูกศิษย์พี่ดีพร้อม
จึงห้อมล้อมท่อง ไปหลากหลายแห่ง
เป็นครูพักลักจำการลำดับ
แม้ไม่แกร่งเท่าครูก็รู้งาน

พี่บอกว่บ้านละติมิเสียง(นภ)ร้อง
เราควรต้องปลูกตะขบไว้สักอย่าง
เป็นอาหารนกนี้ที่ปลายทาง
มนต์ไม่จางนกมาแน่แท้ยกวัง

จำเียรภาดผ่านหลายปีเมื่อมีบ้าน
มีตะขบเบ่งบานงานที่หวัง
นกเต็มบ้านร้องบรรเลงเพลงให้ฟัง
แถมพรุพังชี้ได้รัถมตมุตเลย

สุวิทย์ เทียรทอง

ดูกลมแดงเล็กเล็กเติกเติกขอบ

เคยบินบ้ายเก็บกินมิลืมเลือน

ดอกตะขบสีขาวพราวเต็มต้น

ไม่จำหนานดูกรเริ่มแดงข้างน้ำด

แต่ขี้ตายวันนี้ไม่มีตะขบ

เห็นแต่รูปจากอากูตูอนนิน

เคยอดหวานกรอบขึ้นใจโตจะเหม็น

เล่นกับเพื่อนได้ตะขบครบทุกคน

ร่องรอยหล่นพราวตาน้ำดอง

นกบินวนว่อนเวียนเพื่อรจิกกิน

ดูหวานอยากจะพบเผ้าถวิล

และได้ยื่นมือแม่เล่าเท่านั้น

ดองพร เดชกุลฑ์

เมื่อยังเล็กเติก้น้อยคอยวิ่งเล่น
สารพัดปลุกดูอยู่ฝั่งชน

บ้านเดิมเป็นธรรมชาติตาไม่พล
บางขุนนนท์ร่มรื่นแถมชื่นใจ

มีตะขบต้นใหญ่อยู่ในบ้าน
เลี้ยงนกกาแล้วหว่านกังวานไกล

ตรงกลางลานลมพัดกิ่งก้านไหว
โผบินไปเบิกบานละลานตา

ตะขบไทยต้นใหญ่สูงตระหง่าน
กสิบัติขาดเบาหวัดดีดอยมา

ยามดอกบานล่องหนบนแกชา
ลัดยดัดตารูปใหม่ลายกสิบัติ

ผลตะขบสีแดงแฉกรสหวาน
ใช้บำรุงเพิ่มกำลังพลังตน

แก้อาการปวดหัวมดลัดลิ้น
ทั้งใบต้นใช้ประโยชน์ได้มากมาย

เหล่านกกาพากันแล้วบินจาก
ทั้งตะขบขึ้นเครือเหงาเดี่ยวตาย

ตะวันพรากลับไปหน้าใจหาย
ยามพระพายแฉ่วพัดละบัดใบ

มาวันนี้ไม่มีแล้วต้นตะขบ
ล้มถอนรากต้นแอนระเนนไป

สุดจะหลบพายุผ่านด้านไม้ไหว
แสนอาลัยได้แต่จ้ำรำอาวรณ์

อัชฌาสัย ณ เชียงใหม่

